

MentEd

Mentalisierungsbasierte Pädagogik

Erasmus+-mentaliseringsstraining voor opvoeders

Module 2: Epistemisch zelfvertrouwen, mentaliseriestoornissen, hechtingsactivatie en stress

Module 2

Structuur

Doelstellingen

1. Communicatie, epistemisch vertrouwen en sociaal leren
2. Effectief en niet-effectief mentaliseren
3. Mentaliseringsfalen, hechtingsactivatie en stress (wanneer is sociaal leren niet meer mogelijk)
4. Het waarnemen van niet-mentaliserende modi in zichzelf en anderen

Leerdoelen I

Theoretische grondslagen

- Onder welke voorwaarden kan leren beter en wat is hiervoor nodig?
- Wanneer is sociaal leren niet meer mogelijk?
- Wat zijn de verschillende facetten van mentaliseren?
- Wat gebeurt er bij een instorting van de mentaliseringsfunctie?

Praktische aspecten

- Diagnostiek: Hoe herken je, in jezelf en in anderen, zo niet gementaliseerd?
- Welke soorten niet-mentalisers kunnen worden onderscheiden?

Epistemisch vertrouwen en kennisoverdracht

Epistemisch vertrouwen is het basisvertrouwen in een mantelzorger
als veilige bron van informatie.

Dit is een voorwaarde voor sociaal leren

Sperber et al., 2010

(De volgende tien dia's van H. Kirsch)

„Een natuurlijke geschiedenis van het menselijk denken “

„De vroege mensen werden op een gegeven moment gedwongen tot coöperatieve manieren van leven [...] en daarom was hun denken meer gericht op het bedenken van manieren van samenwerking met anderen om gemeenschappelijke doelen te bereiken. Dat veranderde alles “ (Tomasello 2014, S. 18).

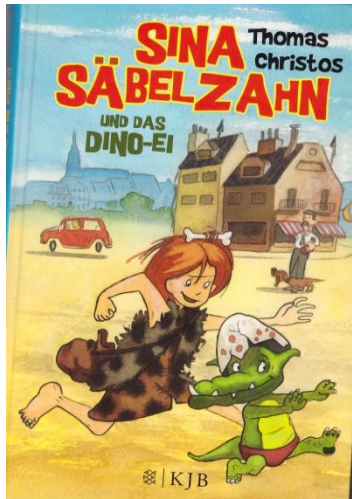
Michael Tomasello
Van 1998 tot 2018 co-directeur van
het Max Planck Instituut voor
Evolutionaire Antropologie in Leipzig

Maar hoe weten we van wie we kunnen leren??

Hoe verhoudt vertrouwen zich tot gehechtheid?

Ondoorzichtigheid van veel informatie + We hebben vertrouwde personen nodig die ons de verbanden uitleggen

Vor einem dünnen Baum ohne Blätter hielt sie kurz an. Der Baum leuchtete in drei Farben. Rot, wie das Feuer, Gelb wie die Sonne und Grün wie das Gras. Was sollte das nun wieder? Sina lief entschlossen auf das rote Licht zu, als eines der bunten Tiere – *Quiiiiiietsch!* – vor ihr zum Stehen kam.

»Sag mal, Mädchen, bist du blind? Die Ampel zeigt Rot!«, brüllte ein Mann aus dem Tier heraus.

»Immer schön freundlich sein!«, sagte Sina und zeigte ihm einen Vogel.

Epistemische waakzaamheid + communicatie

Leercultuur/
sociaal leren

Bescherming tegen misleiding

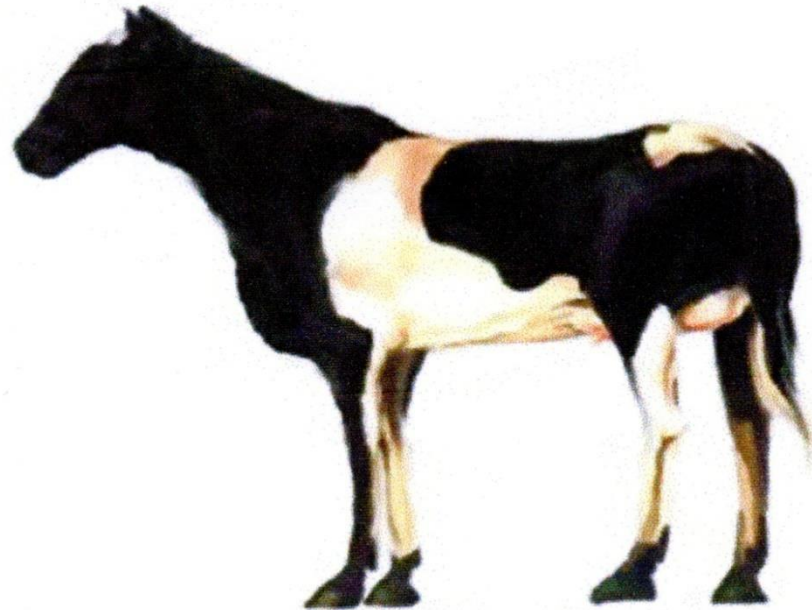
Storingen

*epistemische
Waakzaamheid*

- ✓ - Groepslidmaatschap
- ✓ - Binden
- ✓ - ogenschijnlijke stimuli
- ✓ - Mentalisering

- Remming van sociaal leren / geslotenheid
- tegen
- Lichtgelovigheid
- Isolatie
- Hypervigilanz

Koe of paard? (Corriveau et al. 2009)

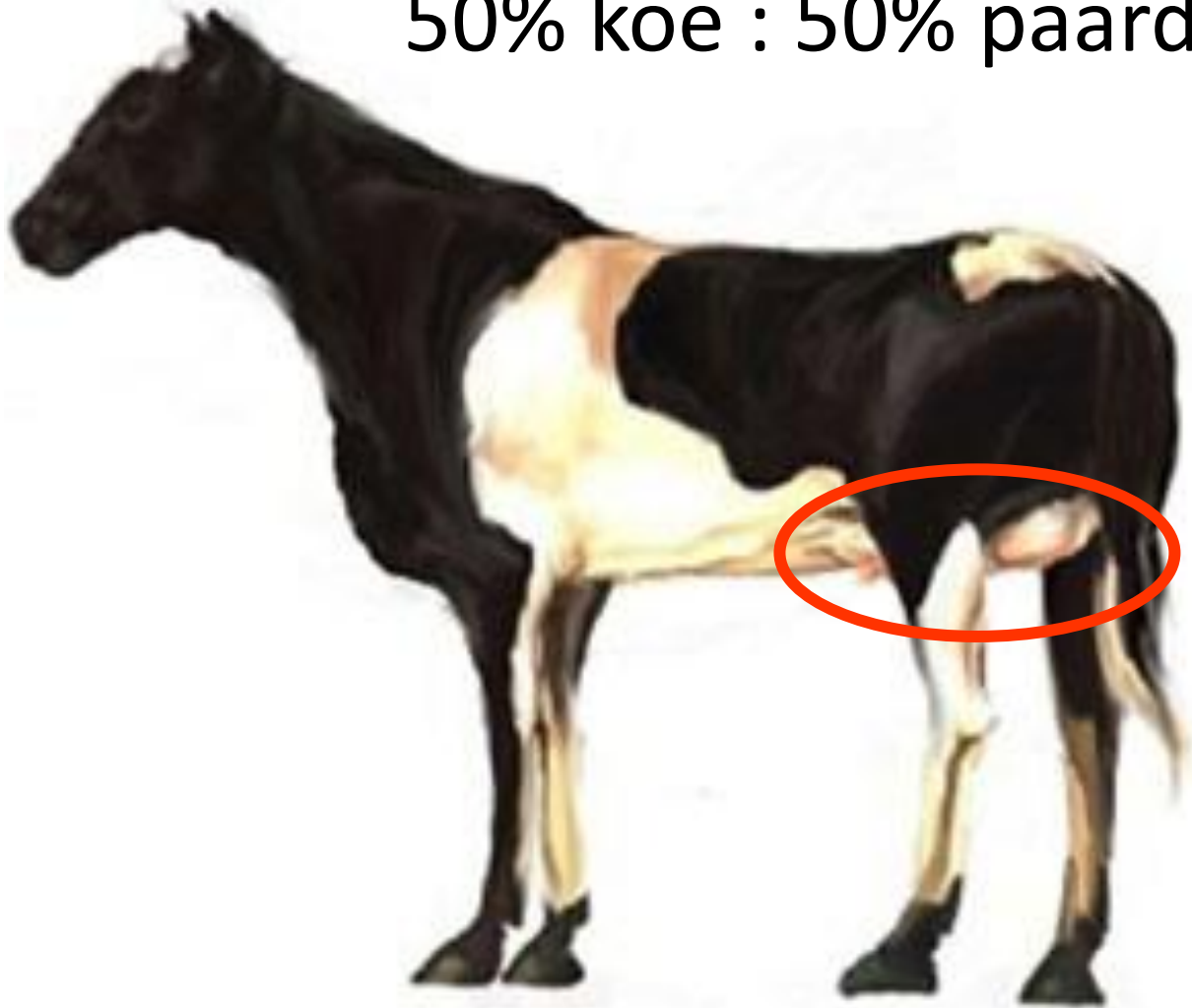

Kinderen van ongeveer 5-6 jaar moeten beslissen of een fantasiedier (bijv. 75% paard en 25% koe) nu paard of koe is.

De moeder en een vreemdeling noemen het object anders. De moeder noemt het bijvoorbeeld een koe, de vreemdeling een paard.

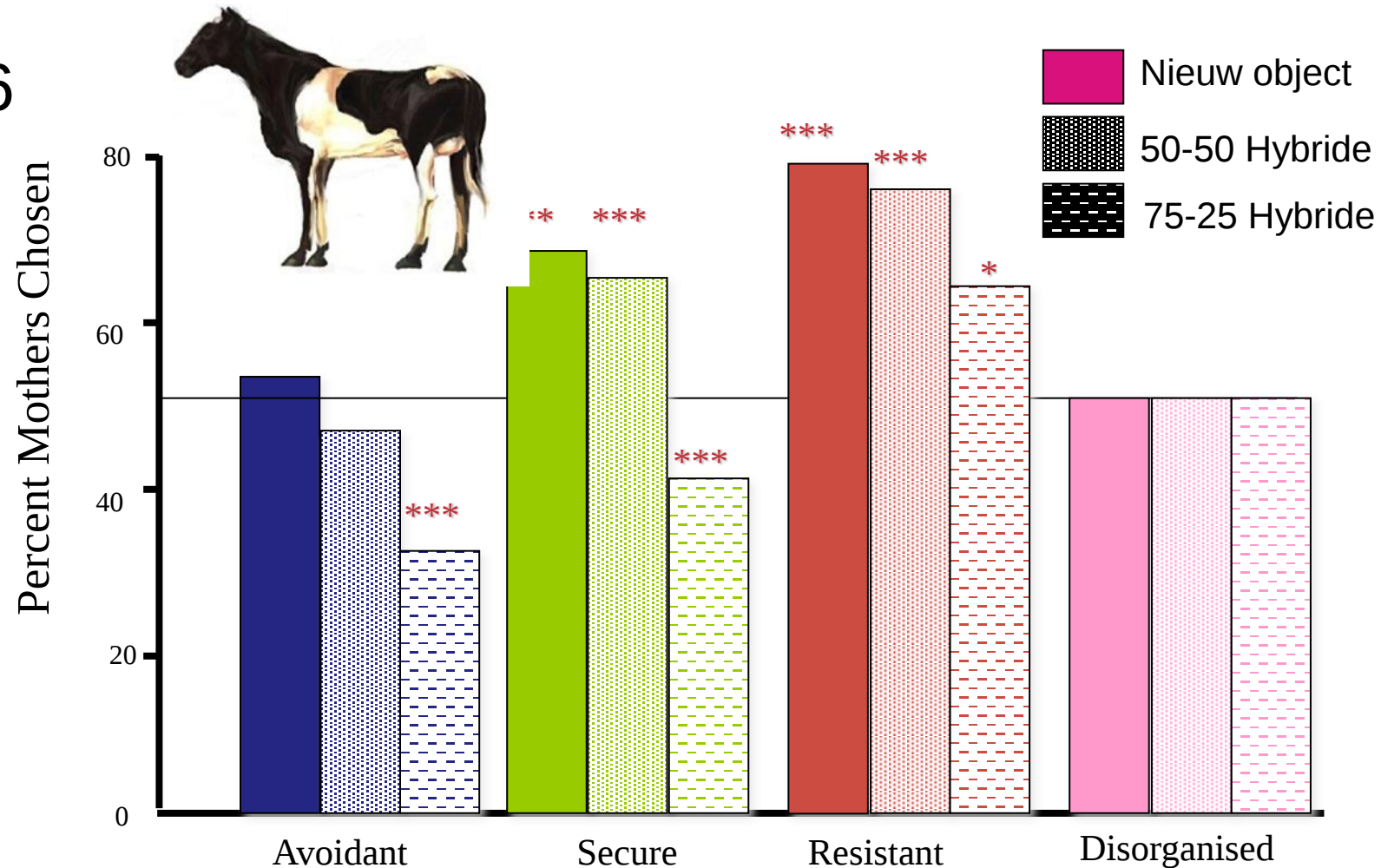
Voorbeeld: een 50:50 dier van Corriveau et al.

50% koe : 50% paard

Aandeel van de proeven waarop kinderen hun moeder kozen voor informatie per hechtingsgroep en per taak

N=146

Epistemisch vertrouwen en binding

- Veilig gebonden kinderen reageren flexibel. Ze geven de voorkeur aan de verklaring van de moeder, maar vertrouwen op hun eigen perceptie als de verklaring van de moeder afwijkt van het objectieve beeld.
- Het onveilig vermijden van kinderen vertrouwt op het oordeel van de vreemdeling in plaats van dat van de moeder en
- Onzeker ambivalente kinderen vertrouwen eerder op het oordeel van de moeder dan op dat van de vreemdeling, zelfs als dit duidelijk verkeerd is. Onzeker gebonden kinderen als geheel hebben weinig vertrouwen in hun eigen waarneming.
- **Vooraf ongeorganiseerde kinderen raken in stress (epistemische hypervigilantie) en isolatie omdat ze zichzelf of anderen niet kunnen vertrouwen.**

Module 2: 1. Epistemisch vertrouwen (EV) en sociaal leren

Communicatie, epistemisch vertrouwen en sociaal leren

EV beschrijft het proces van informatie- en kennisoverdracht als gekenmerkt door voldoende vertrouwen in de authenticiteit en goedbedoelde intentie van de bron (hier begrepen als de primaire hechtingsfiguren).

Dit gaat hand in hand met het erkennen van de persoonlijke relevantie van kennis die van de ene persoon op de andere wordt doorgegeven.

”

Zolang mensen erin
slagen hun omgeving en
zichzelf mentaliserend te
interpreteren, voelen ze
zich niet overgeleverd
aan hun omgeving of aan
zichzelf.

Groepstaak:

- Bespreek 15 minuten met elkaar
welke (relatie)aspecten je
belangrijk lijken om een
succesvolle leersfeer te creëren!

De pedagogische houding wordt mogelijk gemaakt door ogenschijnlijke communicatiesignalen

Kinderen worden gekenmerkt door een soortspecifieke gevoeligheid voor bepaalde non-verbale ostensieve, d.w.z. een intentie-makende, communicatiesignalen (Csibra & Gergely, 2009, 2011).

Deze omvatten bijvoorbeeld oogcontact, gerichte wijzende bewegingen of het individueel zingen van de stem van de moeder of, op verbaal niveau, het direct aanspreken van het kind bij naam

EV en kennisoverdracht

Zuigelingen en peuters worden bij voorkeur gevoelig voor deze eerder beschreven signalen als onderdeel van een communicatieve handeling (z.B. Egyed, Király & Gergely, 2013).

Dit verhoogt hun aandacht en waarschijnlijkheid van toelating in vergelijking met de onderstaande informatie (Csibra & Gergely, 2009) - dit opent een soort "epistemische snelweg" (Fonagy, 2015). Ostensiv betekent een expliciete weergave van de intentie om te communiceren in de zin van: "Wat ik nu te delen heb, is belangrijk en specifiek voor jou bedoeld".

Epistemisch vertrouwen ontstaat vaak wanneer het kind via deze communicatiekanalen (ogenschijnlijke signalen) ervaart dat de verzorger de wereld probeert te zien (mentaliseren) door de ogen van het kind.

Evolutionair perspectief voor mentaliseren

De overlap tussen de neuronale locatie van de mentalisering van het zelf en anderen legt een mogelijke verbinding met de intersubjectieve oorsprong van het zelf.

Evolutie heeft onze hersenen "voorgeprogrammeerd" voor psychosociale interventies (ervaren in relaties)

Er is een inherente aspiratie / overtuiging om te leren over ondoorzichtige mentale toestanden in onze sociale omgeving (in therapie of school en daarbuiten)

De gemakkelijkste manier om meer te weten te komen over psychologische constitutie is onder de voorwaarde van epistemisch vertrouwen -> **Generaliseerbaarheid wordt mogelijk gemaakt**

Excursus: verdeelde, gemeenschappelijke aandacht

Joint Attention (vgl. Tomasello)

Het gaat er niet alleen om naar hetzelfde te kijken.

Het gaat om een gedeelde ervaring in het kijken naar iets derde

Het gaat om een reeks, om intensieve communicatie, waarvan bewezen is dat het gaat om

- We kijken naar hetzelfde en het heeft betekenis
- noch het object, noch het andere zijn uitwisselbaar of willekeurig
- De bereidheid om op te letten wordt vooraf gecontroleerd – ben je klaar om met me mee te kijken?

Zemke, Brockmann & Kirsch, 2020

Veilige hechting en leren

Deze aspecten lijken grotendeels achterhaald in de veilige bandrelatie tussen moeder en kind: EV ontstaat hier omdat de "afzender zich herhaaldelijk betrouwbaar heeft getoond, geleid door goede bedoelingen, als een bron van betrouwbare kennis die op een algemene manier buiten de huidige context kan worden toegepast, en tegelijkertijd een adequate gevoeligheid toont voor twijfelachtige andere kennisbronnen." (Nolte & Fonagy, 2017).

Cognitief voordeel van veilig gebonden kinderen!

Ontwikkelingspsychologische basisprincipes

"Mirroring" als sociale feedback in de context van affectregulering

Dubbele signalering: Effecten worden niet 1:1 gespiegeld, maar in een aangepaste vorm.

→ "Markeringsthese": Overdreven /uitgesproken ("gemarkeerde") spiegeling leidt tot een referentiële ontkoppeling (het kind kan een gemarkeerd effect ervaren in de "alsof" -module en het in de gewijzigde vorm in zichzelf verankeren).

→ Markering draagt bij aan het vermogen tot zelfregulering en de opleiding van secundaire vertegenwoordigingskantoren.

Module 2: 3. Epistemisch vertrouwen en sociaal leren

EV en Mentaliseren

Als een kind ervaart dat het gementaliseerd wordt, verbetert zijn begrip van de intenties van anderen (een reflecterend zelf kan ontstaan)

Tweelingstudies tonen aan dat dit geen genetisch proces is, maar van het kind wordt verlangd om strategieën te ontwikkelen, zodat hij kan omgaan met de ontwikkelingsniche waarin hij is geboren.

Het gevoel door de ander te worden waargenomen (d.w.z. gementaliseerd te worden) is het typische ogenschijnlijke signaal dat het onschadelijk is om te leren (van de ander) – een primair biologisch signaal

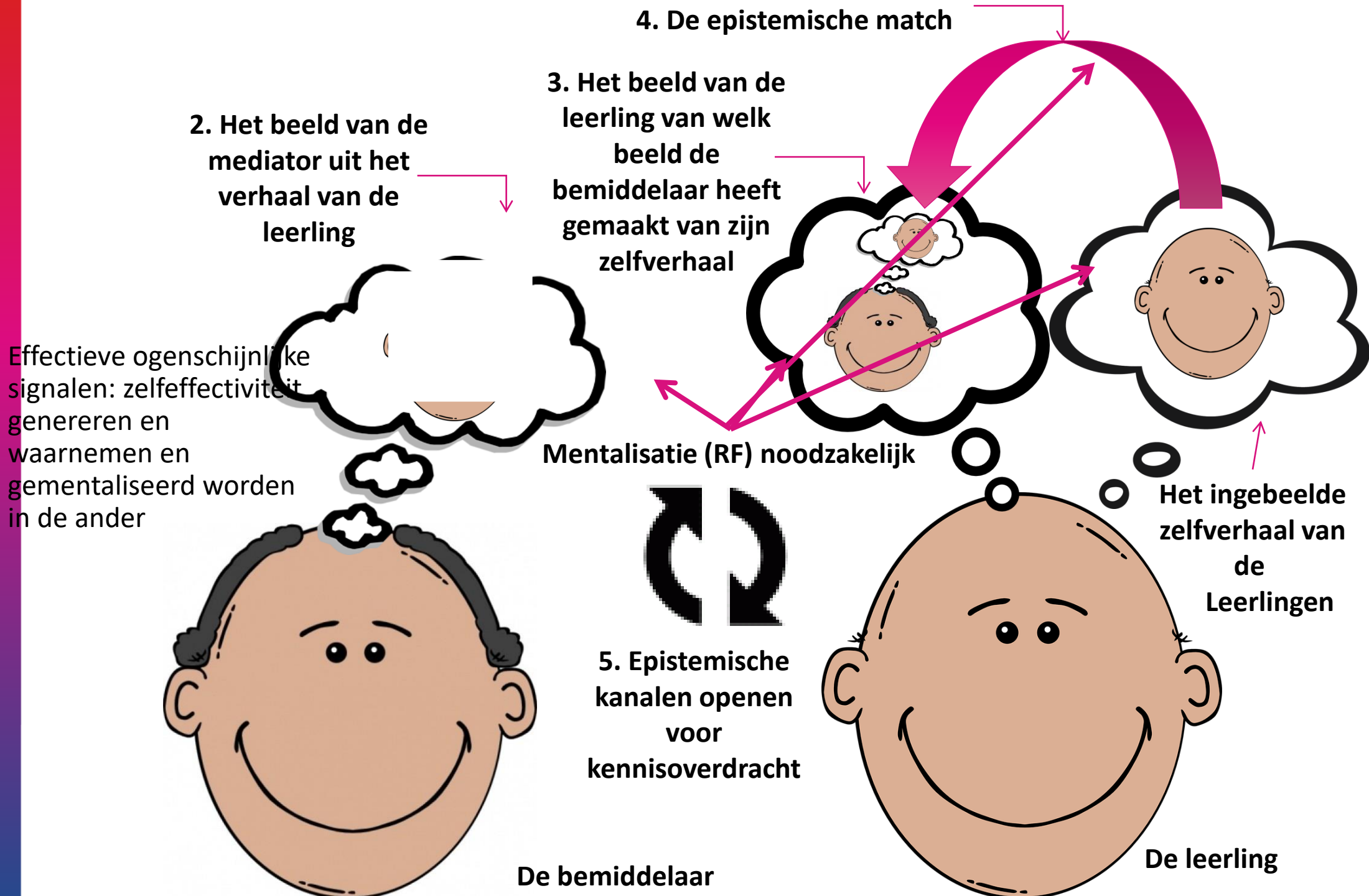
Module 2: 3. Epistemisch vertrouwen en sociaal leren

Hoe wordt EV gemaakt?

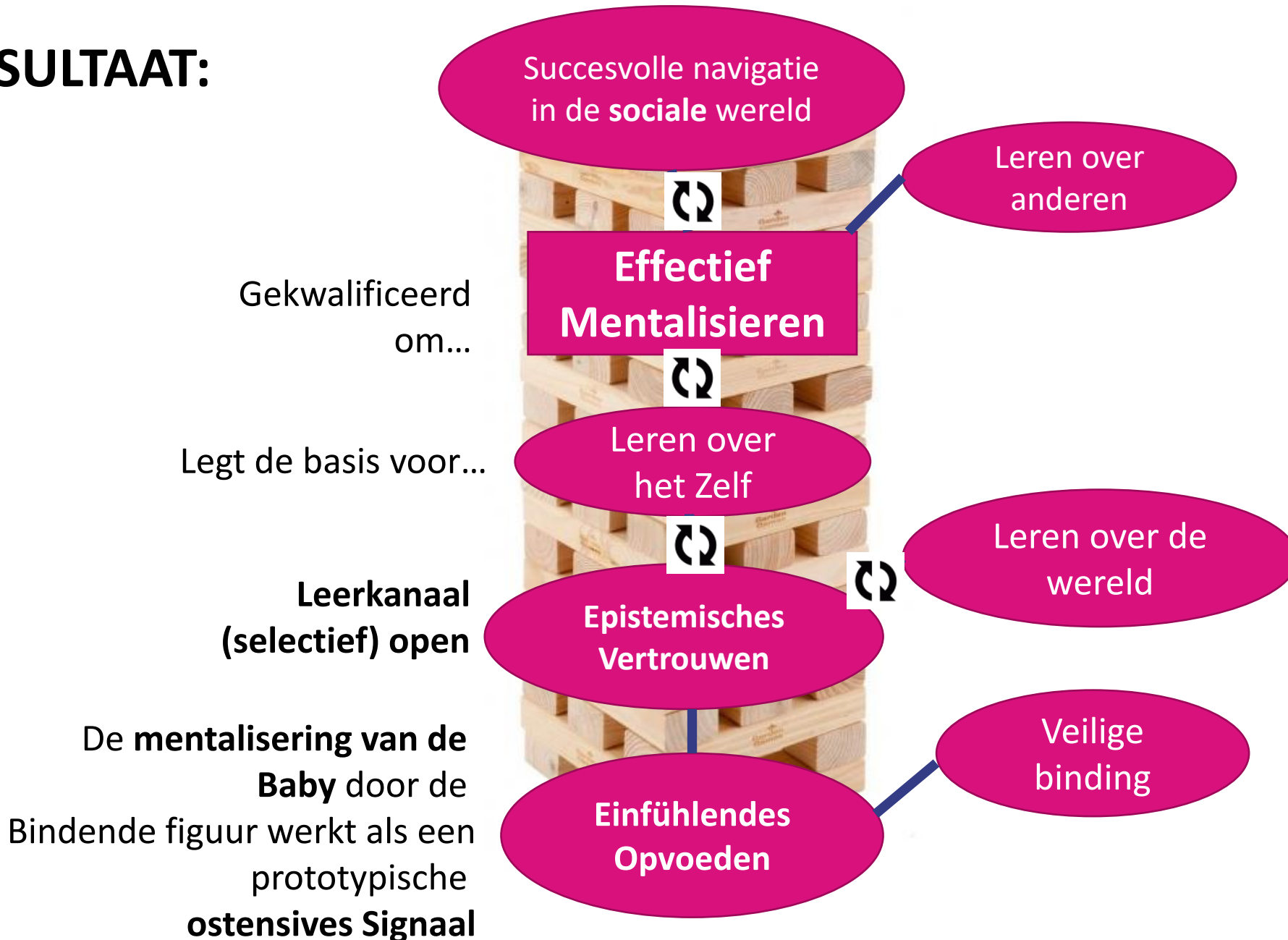
We hebben allemaal een **persoonlijk verhaal**

Het **begrijpen** van dit verhaal door een andere Persnon genereert het **potentieel** voor epistemisch **vertrouwen**

De **perceptie van dit begrip van het eigen verhaal door de ander genereert EV**

RESULTAAT:

Openheid naar de (sociale) omgeving is meestal adaptief...

Openheid naar de (sociale) omgeving is meestal adaptief...

Openheid naar de (sociale) omgeving is meestal adaptief...

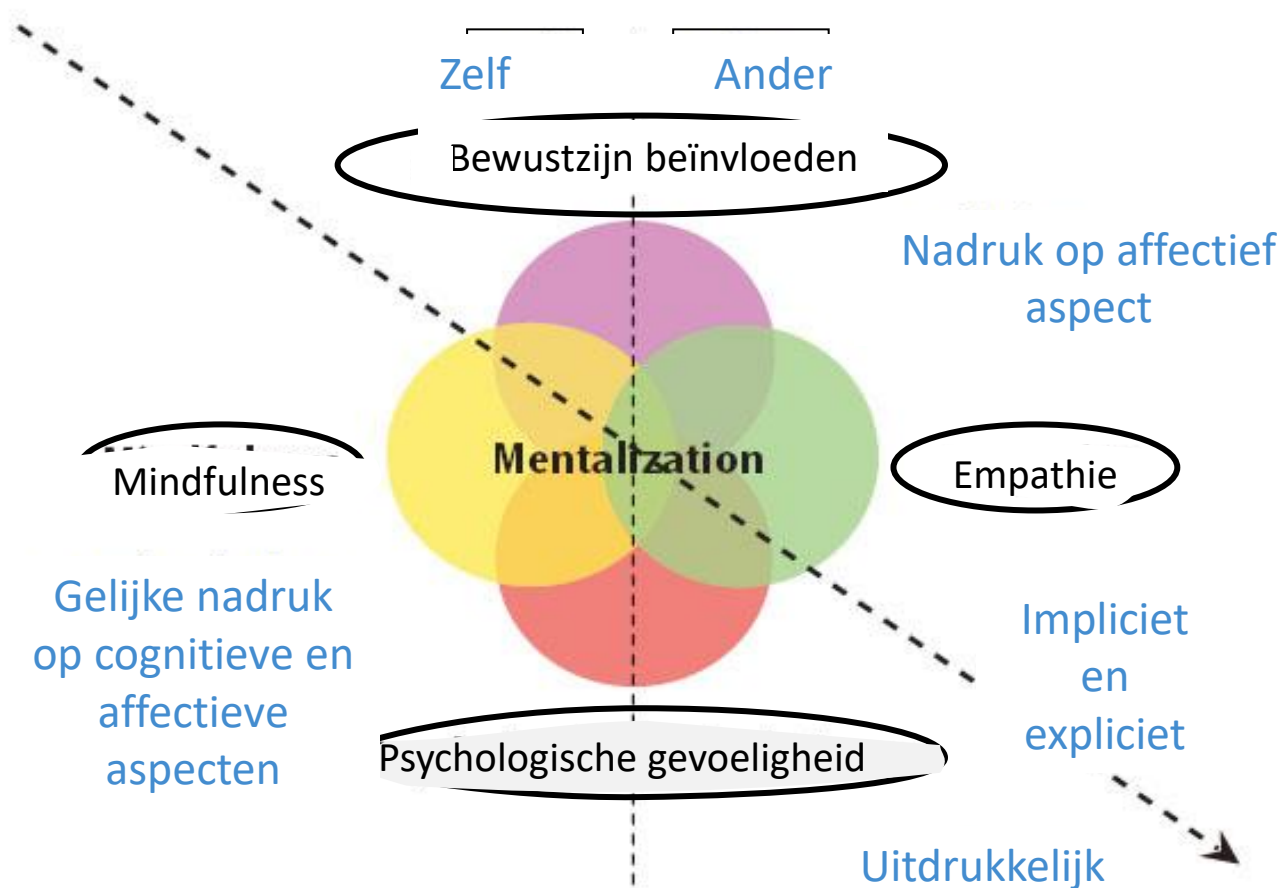
...maar dat geldt ook voor hypervigilantie onder bepaalde omstandigheden

Sociaal leren herstellen

- Het herstellen van het vermogen om te mentaliseren (of de ervaring van gementaliseerd te zijn) brengt een persoon uit zijn epistemische isolement.
- We moeten nieuwe relaties en leerervaringen hebben om te veranderen (gedrag, kennisabsorptie, begrip van onszelf en anderen))
- We moeten in staat zijn om betrokken te raken bij deze ervaringen of ze opnieuw of opnieuw te leren

Verhaal: Mentalisatie en overlappende constructies

Vier dimensies

implizit
automatisch

explizit
kontrolliert

nach innen
fokussiert

nach außen
fokussiert

auf das Selbst
bezogen

auf die
Anderen
bezogen

kognitiver
Prozess

affektiver
Prozess

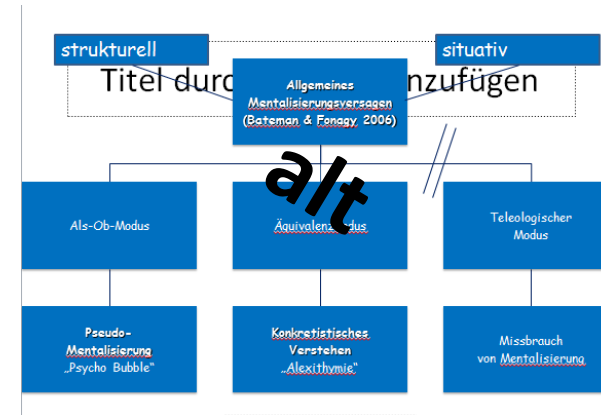
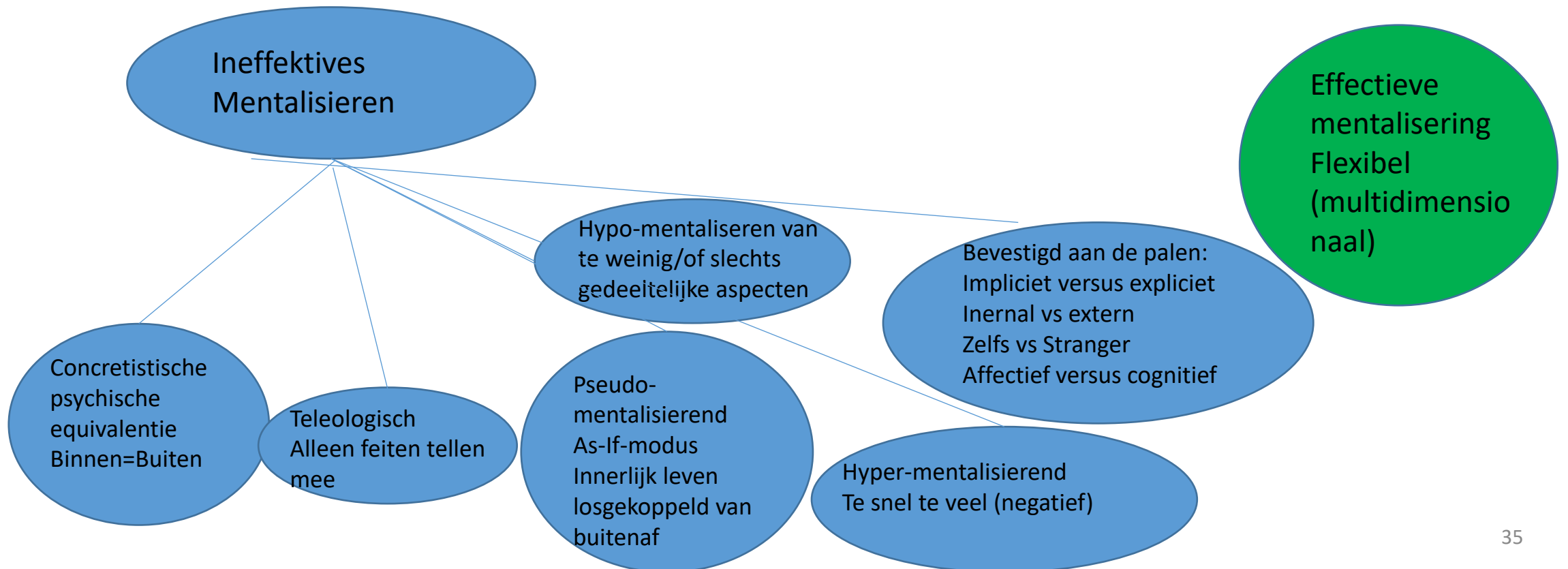
Afmetingen: Samenvatting

Expliciet mentaliseren is een relatief bewust, weloverwogen en reflexief proces. Impliciete mentalisering in interpersoonlijke interacties vindt voornamelijk automatisch en niet-reflexief plaats. Expliciet mentaliseren heeft betrekking op impliciet mentaliseren zoals declaratief op procedureel geheugen.

Naar binnen gerichte processen gaan hand in hand met aandacht voor de innerlijke psychische werelden van het zelf en anderen, terwijl naar buiten gerichte processen gebaseerd zijn op aandacht voor externe, fysieke en meestal visuele kenmerken van andere individuen, het zelf of de gemeenschappelijke interactie..

Allen, J., Fonagy, P., Bateman, A.: Mentaliseren in der psychotherapeutischen Praxis. Stuttgart 2011

Kenmerken

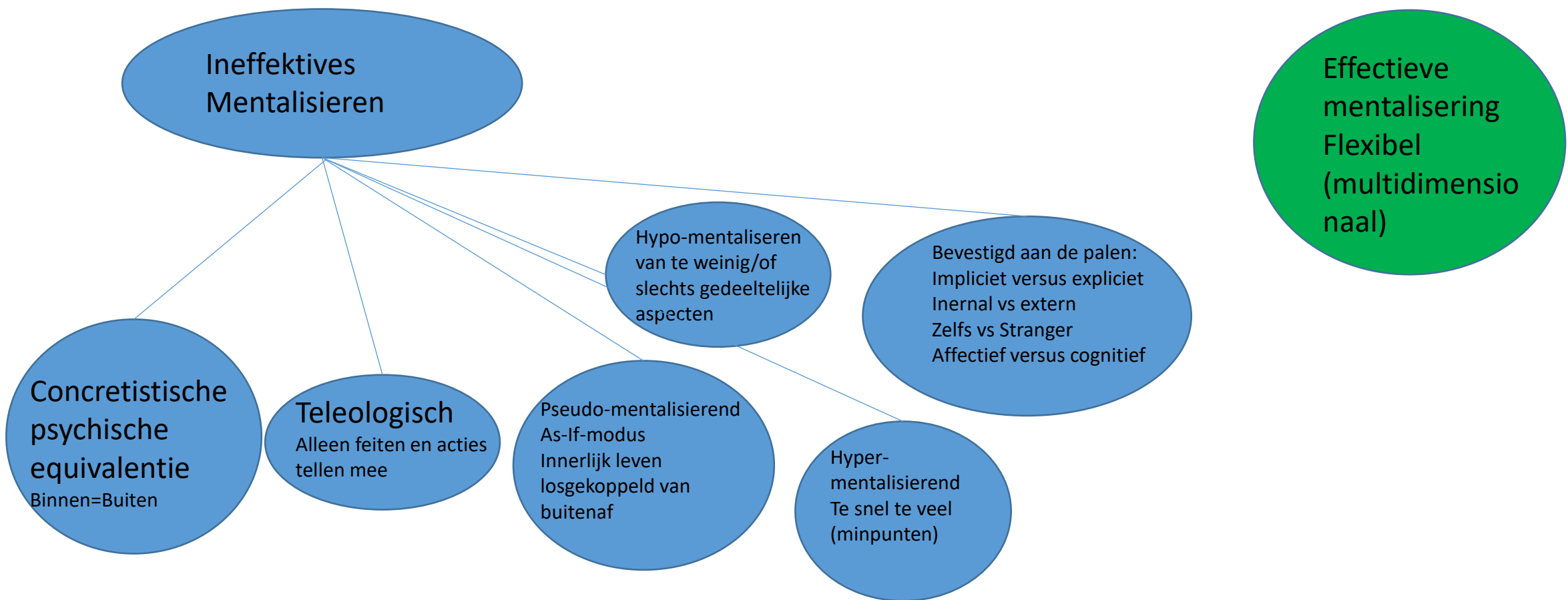

Effectieve mentalisering

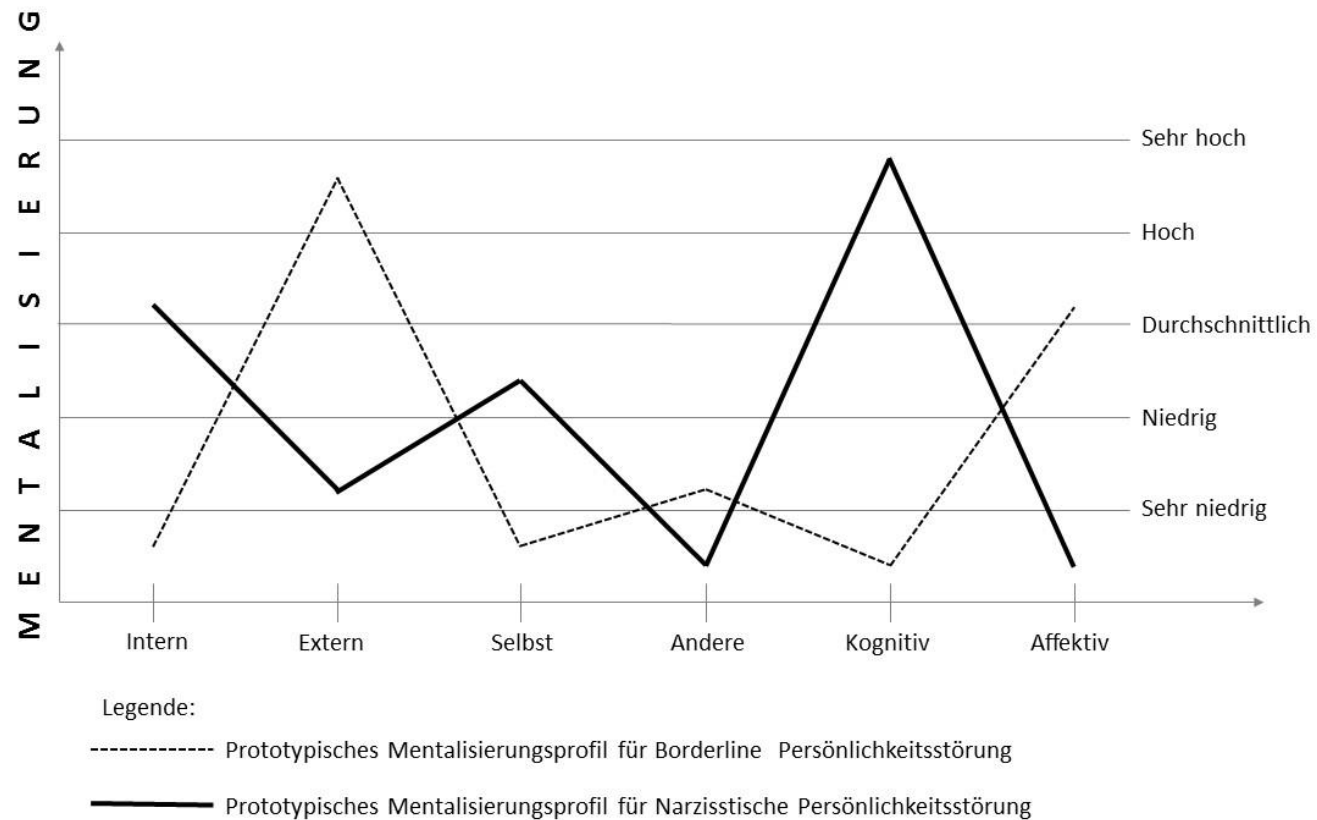
- **alle palen/afmetingen worden gebruikt**
- **Situatie- en relatiespecifieke balans tussen de polen**
- **diverse perspectieven mogelijk**

Mentalisierungsversagen

1. Ineffectieve mentalisering als fixatie op paal(en)
2. Ineenstorting van mentalisatie en toevlucht tot prementaliserende modi, hypo- en hypermentalisatie
3. Mentaliseren en stress

Ineffectieve mentalisatie: fixatie op paal(en)

Concreteistisch begrip

- Alles is concreet.
- Alleen feiten of evaluaties worden gepresenteerd. Invloed van situationele of fysieke factoren die te veel worden benadrukt
- Inhoud van denken en voelen wekt angst op, gedachten zijn niet alleen gedachten.
- Betekenissen, symbolen, emoties worden niet waargenomen
- Er is maar één waarheid, verschillende perspectieven kunnen niet worden genomen
- Gebrek aan aandacht voor de gedachten, gevoelens en verlangens van anderen
- Neiging tot generalisaties en vooroordelen

Teleologische actie / instrumentalisatie van mentalisatie

Algemene informatie:

Mentalisatie wordt gebruikt om het gedrag van iemand anders te beheersen.

Vaak op een manier die schadelijk/schadelijk is voor de "gementaliseerde".

Een schijnbaar bijna overdreven / overdreven vermogen om te mentaliseren ten koste van het vermogen om de eigen mentale toestand te vertegenwoordigen.

Kennis van de emotionele toestand van een ander zonder het vermogen om ermee te resoneren.

Pseudo-Mentaliseren

Kennis van gedachten en gevoelens wordt uitgebreid door de specifieke context

De kennis van gedachten en gevoelens wordt gepresenteerd in een ontwerp en complexiteit die het referentiekader mist.

Idealisering van inzicht omwille van zichzelf

Gedachten over anderen worden door hen als ondoorzichtig en verwarrend ervaren

Basis: geen betrouwbaar psychologisch model beschikbaar

Hypo-mentalisering

Niveau boven concretistisch en teleologisch "een beetje" mentaliseren,
nog niet effectief, nog niet geschikt voor de situatie,

Hyper-Mentaliseren

Gaat hand in hand met hypervigilantie, onbetwiste aannames en ongecontroleerde, buitensporige redeneringen.

Bateman & Fonagy, 2015

Kan regelmatig worden waargenomen:

1. als een persoon zich in een staat van hoge opwinding bevindt.
2. wanneer een differentiatie van zichzelf en anderen in relatie tot de toeschrijving van een mentale toestand faalt.
3. als het vermogen om cognities en effecten te integreren beperkt is.
4. als de switch tussen automatische en expliciete mentalisatie mislukt.

Welke situaties verminderen het vermogen om te mentaliseren?

1. Stress
2. Intensieve relaties (activering van het bindingssysteem))
3. Je onbegrepen voelen
4. Trauma-geassocieerde momenten

Module 2: Mentaliseren en Stress

Stress en zelfregulatie

Mentaliseren

is het moeilijkst wanneer we
meest behoefte.

Hoe gehechtheid gerelateerd is aan het beïnvloeden van regelgeving

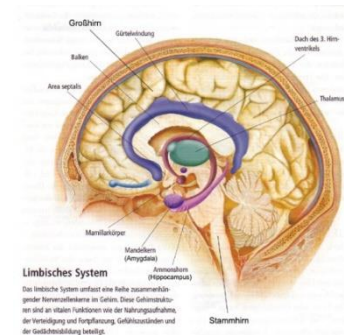
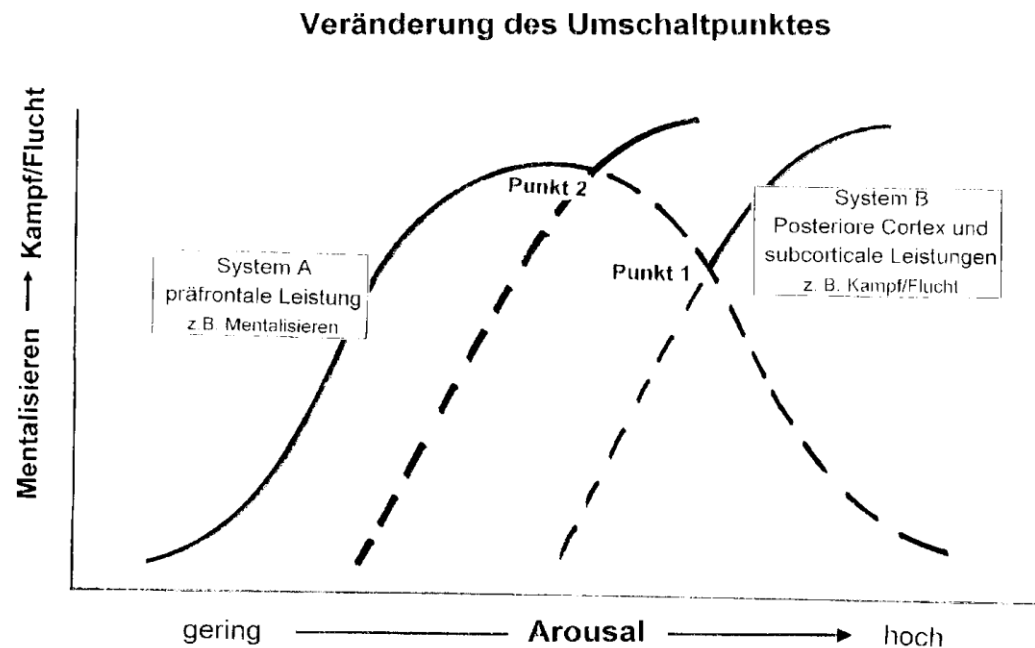
Regulering van emoties

BINDEND

**EPISTEMISCHES
VERTROUWEN**

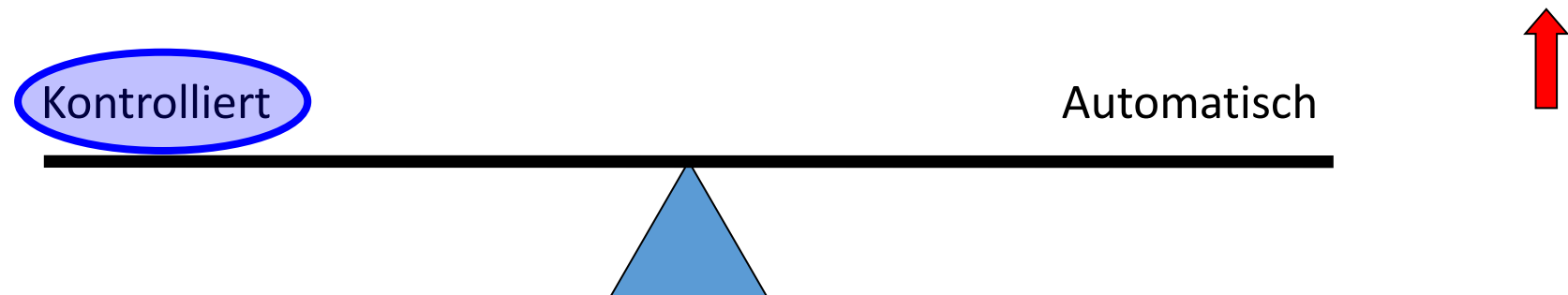
Stressafhankelijke informatieverwerking

Biogedragsschakelmodel (Luyten et al. 2015)

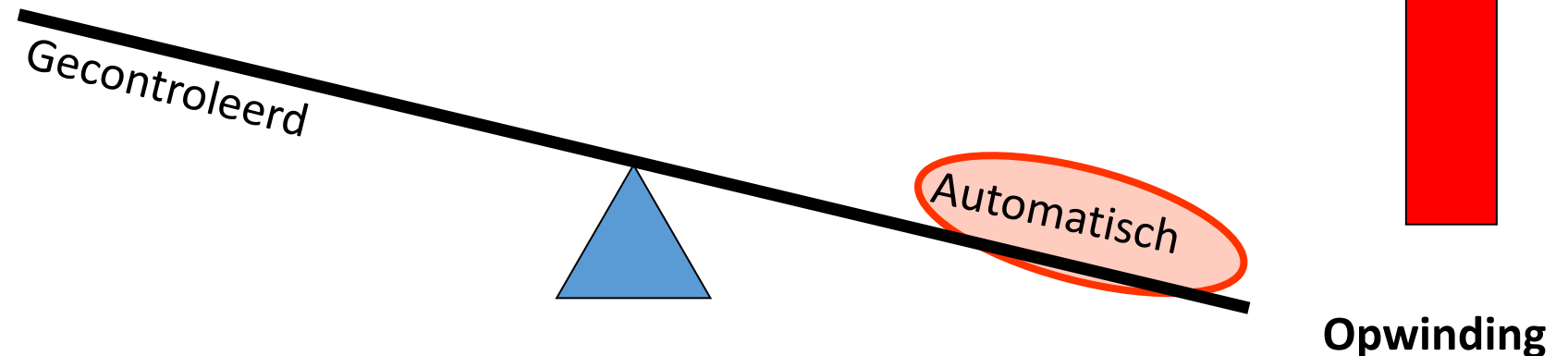
Dimensies van mentalisering: impliciet/automatisch versus expliciet/gecontroleerd

Onder hoge opwinding neemt het psychologisch begrip af en leidt het snel tot verwarring over mentale toestanden

Dimensies van mentalisatie: impliciet/automatisch versus expliciet/gecontroleerd

De **claim om onderwerpen te onderzoeken** die intense emotionele reacties veroorzaken die bewuste reflectie en expliciete mentalisering met zich meebrengen, is moeilijk te verzoenen met het vermogen van de persoon om dit onder stress te doen.

Module 2: Mentaliseren en Stress

Sociaal "besmettingsmodel"

1. Mentaliseren leidt tot mentaliseren
2. Niet-mentaliseren genereert niet-mentaliserend

Ineenstorting van het vermogen om te mentaliseren - Gevolgen voor andere dimensies?

- Niet-mentaliseren triggert intense, moeilijk te verdragen gevoelens bij de ander. Vaak zijn dergelijke niet-mentaliserende interacties repetitief en voorspelbaar..
- Niet-mentaliseren leidt tot het proberen te beheersen van gedrag in plaats van het te begrijpen. Controlerend gedrag triggert sterke emoties bij de anderen, zodat hij niet kan mentaliseren.
- Conclusie: Creëer stressvrije of stressverlagende ruimte....

Module 2: Mentaliseren en Stress

Stress en zelfregulatie

Verandering van perspectief: Gedrag niet het uitgangspunt maar het resultaat van een proces ("aannee van een goede reden")

Mentalisatie falen en (tijdelijk) verlies van het vermogen om te controleren

Her-enscenering en externalisering van een vreemd zelf

Effecten van dwang of controle

*„[...] Systemen vol geweld of dwingende contexten (bijvoorbeeld hulp aan daders, zorgzaamheid) hebben vaak een remmend effect op de mentalisering. (Twemlow, Fonagy, Sacco 2005, Straub & Stavrou 2014). **Door dwang, sterke controle of bedreigingen worden angst, woede en vernedering gegenereerd en worden niet-mentaliserende cycli in stand gehouden.** Dit betekent dat er vaak een chronisch falen van mentalisering in deze Umfeldern.“ (Kirsch & Zapp in Druck)*

Drie soorten conflicten en hun gevolgen (Gingelmaier & Kirsch 2020)

1. (Opzettelijke) provocaties, grensovergangen

(bijv. ergernis, prikkels, nieuwsgierigheid, competitie, genegenheid, groepsdynamiek, contact, (seks.) Aantrekkingskracht, verveling, projecties, onzekerheid, ontwikkelingsconflicten, angst, testen...)

Waarom het conflict?

Situationeel, ontwikkelingspsychologisch, biografisch in de pedagogische instelling.

Transacties:

Speels en humoristisch de-escaleren of grenzen aangeven (professioneel mentaliseren = niet contra-agressief, geen wraak).

2. Hete conflicten (impulsieve emotionele doorbraken))

Wat triggers?

Wat voorkomt emotieregulatie in de hete situatie?

Transacties:

Denk aan zelfbedreiking en extern gevaar.

- Hoe kan emotieregulatie worden opgebouwd en ondersteund, vooral voor warme fasen?

3. Koude conflicten (empathiestoornis))

Waarom geen empathie?

- Denk aan machteloosheidsdynamiek (biografisch).
- Onderwerp: Angst (vermijding, verwerking))

Transacties

Betrouwbaarheid van de päd. Professionals & Instellingen

- Werk aan de grenzen (manipulatie, kleinste vooruitgang, regressie en frustratie alomtegenwoordig)
- Permanent relationship work bij Epistemic Trust
- Elke vorm van gevoelens tonen, ondersteunen (angst, kwetsuur.
- Bescherm slachtoffers

Module 2: Niet-mentaliserende modi waarnemen in jezelf en anderen

Verkeerd begrepen worden

Hoewel het vermogen om mentale toestanden in de ander te herkennen en te begrijpen belangrijk is, blijft het essentieel om je bewust te zijn van je eigen beperkingen van dit vermogen.

Ten eerste: Interventies op basis van verkeerde aannames leiden (minstens) tot verwarring

Ten tweede: Verkeerd begrepen worden is een zeer aversieve ervaring

Het triggert sterke emoties, die kunnen resulteren in dwanghandelingen, terugtrekking, vijandigheid, het zoeken naar bescherming en afwijzing.

Module 2: Niet-mentaliserende modi waarnemen in jezelf en anderen

Terugwinning

Bindend	Umschaltpunt-Niveau	Omvang van de reactie	Expliciete M. herstellen
Zeker	Hoog	Gemiddeld	Snel
Hyperaktiverend (onzeker- ambivalent)	laag (hyperresponsief bindsysteem)	Sterk	Langzaam
Deaktiverend, (onveilig vermijgend)	Vrij hoog (emotionele afstand, cognitief, alleen emotioneel bij hoge stressniveaus)	Zwak (maar sterk met toenemende stress)	Relatief snel
Desorganiseerd (Deaktivering en Hyperactivering Strategieën)	Onsamenhangend	Sterk	Langzaam

Ineffectief mentaliseren – Definitie en gevolgen

Ineffectieve mentalisatie = gevolg van mislukte mentaliseringspogingen als gevolg van beperkte componenten van mentalisatie

Onvermogen om rekening te houden met de **complexiteit** van mentale toestanden in het zelf en anderen:

Constructieve en **progressieve interpersoonlijke en sociale participatie verminderd**

Onvermogen om zelftoestanden te kalibreren door de psyche van anderen

Moeite met het identificeren en moduleren van de eigen emoties

Beperkte acceptatie van **alternatieve perspectieven**

Moeilijkheden bij het vinden van gemeenschappelijke standpunten

Module 2: Niet-mentaliserende modi waarnemen in jezelf en anderen

Indicatoren van ineffectieve mentalisering

Focus op externe factoren zoals school, buren, jeugdzorgbureau

Focus op fysieke of structurele labels (moe, lui, slim, zelfdestructief, depressief)

Om anderen te benoemen met labels, stereotypen ("Hij wil gewoon weer de aandacht trekken!")

Niet-vragend, geen nieuwsgierigheid, categorisch ("Ze haat wiskunde")

Afwezigheid van inhoud (bijv. depressie)

Module 2: Niet-mentaliserende modi waarnemen in jezelf en anderen

Indicatoren van ineffectieve mentalisering

Constance verwijzing naar **regels**, verantwoordelijkheden, 'shoulds' en 'should nots'

Ontkenning van verantwoordelijkheid of bewustzijn van het probleem

Aantijgingen, de fout in de andere zoekopdracht

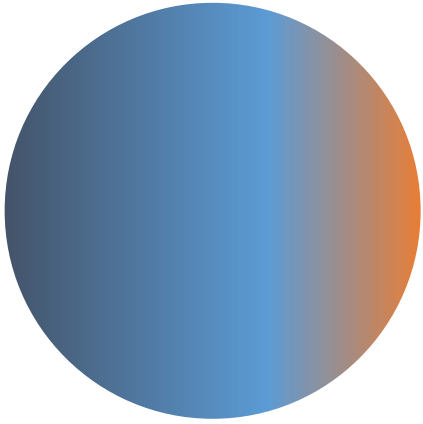
Gebrek aan openheid voor andere perspectieven, starheid

Insinuaties in plaats van begrip

Module 2: 4. Niet-mentaliserende modi waarnemen in jezelf en anderen

NIEUW: Wat je merkt aan jezelf:

Gebaseerd op klinische dia's over wat je geneigd bent te doen wanneer de ander hypo/hypermentalized is of in een van de modi

MentEd

Mentalisierungsbasierte Pädagogik

Nolte, Tobias (Modulverantwortlicher) unter
Mitarbeit von Gengelmaier, S.; Turner, A.; Kirsch, H.

Copyright

Zitierempfehlung:

Nolte, Tobias (2021). Modul 2: Epistemisches Vertrauen,
Mentalisierungsstörungen, Bindungsaktivierung und Stress.
Curriculum Mentalisierungstraining
für pädagogische Fachkräfte des Netzwerkes Mentalisierungsbasier
te Pädagogik. URL. (Datum Abruf)

MentEd
Mentalisierungsbas. Pädagogik

Evangelische Hochschule
Darmstadt
University of Applied Sciences
eh-darmstadt.de

Deutsche
Forschungsgemeinschaft

PH Ludwigsburg
University of Education

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Literatur

- Allen, Jon G., Peter Fonagy, and Anthony W. Bateman. Mentalizing in clinical practice. American Psychiatric Pub, 2008.
- Bateman, A., & Fonagy, P. (Eds.). (2015). Handbuch Mentalisieren. Gießen: Psychosozial-Verlag.
- Choi-Kain, L. W., & Gunderson, J. G. (2008). Mentalization: Ontogeny, assessment, and application in the treatment of borderline personality disorder. American Journal of Psychiatry, 165(9), 1127-1135.
- Corriveau, K. H., Harris, P. L., Meins, E., Fernyhough, C., Arnott, B., Elliott, L., ... & De Rosnay, M. (2009). Young children's trust in their mother's claims: Longitudinal links with attachment security in infancy. Child development, 80(3), 750-761.
- Fonagy, P. & Allison, E. (2014). The role of mentalizing and epistemic trust in the therapeutic relationship. Psychotherapy, 51(3), S. 372.
- Fonagy, P., & Nolte, T. (2022). Mentalisieren und soziales Lernen: Ihre Bedeutung in Kultur und Psychopathologie. SOZIALES LERNEN, BEZIEHUNG UND MENTALISIEREN. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen
- Fonagy, P., Luyten, P. & Allison, E. (2015). Epistemic petrification and the restoration of epistemic trust: A new conceptualization of borderline personality disorder and its psychosocial treatment. Journal of personality disorders, 29(5), S. 575–609.

Literatur

- GINGELMAIER, S., TAUBNER, S., & RAMBERG, A. (2018). Handbuch mentalisierungs-basierte Pädagogik. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen
- GINGELMAIER, S.; KIRSCH, H. (2020) Muss Strafe sein? In: GINGELMAIER & KIRSCH (Hg) Praxisbuch mentalisierungs-basierte Pädagogik. Göttingen, V+R. S. 78-90.
- KIRSCH & ZAPP (Im Druck): Mentalisieren in Sozialen Organisationen. In: KOTTE, S. & TAUBNER, S.: Mentalisierung in Organisationen. Heidelberg. Springer.
https://www.researchgate.net/publication/338196944_Mentalisieren_in_Sozialen_Organisationen [accessed Nov 21 2022].
- KIRSCH, H., BROCKMANN S., ZEMKE B (2021) Handout Fortbildung „Mentalisieren in der Psychotherapie“ Mainz 2021
- NOLTE, T., BOLLING, D. Z., HUDAC, C. M., FONAGY, P., MAYES, L., & PELPHREY, K. A. (2013). Brain mechanisms underlying the impact of attachment-related stress on social cognition. *Frontiers in human neuroscience*, 7, 816.
- RAMBERG, A., & NOLTE, T. (2020). Einführung in das Konzept der Mentalisierung. Praxisbuch mentalisierungs-basierte Pädagogik, 25. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen
- SHARP, C., SHOHEIT, C., GIVON, D., PENNER, F., MARAIS, L., & FONAGY, P. (2020). Learning to mentalize: A mediational approach for caregivers and therapists. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 27(3)
- SPERBER, D., CLÉMENT, F., HEINTZ, C., MASCARO, O., MERCIER, H., ORIGGI, G., & WILSON, D. (2010). Epistemic vigilance. *Mind & language*, 25(4), 359-393.
- TOMASELLO, M. (2020). The role of roles in uniquely human cognition and sociality. *Journal for the theory of social behaviour*, 50(1). doi:org/10.1111/jtsb.12223.